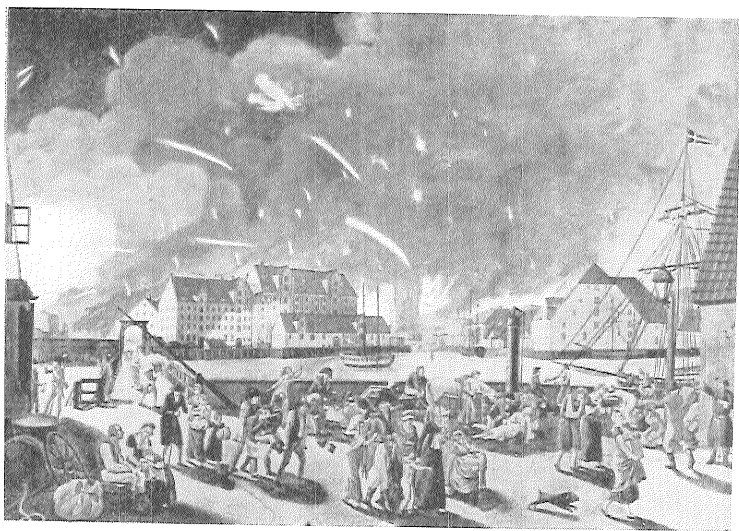
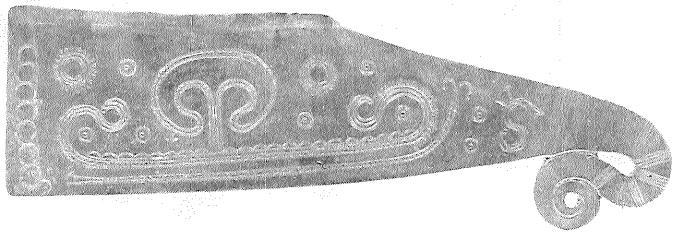

Stik af G. L. Lahde efter Tegning af C. W. Eckersberg: Prospekt af
Københavns Bombardement 1807.
Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

KØBENHAVNS BOMBARDEMENT

Da Krigen udbrod mellem England og Danmark i Eftersommeren 1807, sendte Englænderne en Flaade til København. Byen blev inde-sluttet til Lands og til Vands. Forsvaret var svagt. Tropperne bestod i væsentlig Grad af en ikke krigsvant Borgervæbning. Blandt de frivil-lige Korps var især Livjægerne aktive. Byen udsattes 2.—4. September, navnlig Natten mellem 3. og 4. September, for et kraftigt Bombarde-ment. Resultatet blev Danmarks Nederlag og Flaadens Tab. 1071 køben-havnske Ejendomme blev ødelagte eller beskadigede under Bombarde-mentet. Københavnerne flygtede i stort Tal til Christianshavn. Eckers-bergs Billede giver en livfuld Fremstilling af denne Flugt. I Forgrunden Pladsen foran Langebro. I Midten ses en Borgervæbningsofficer og hans Familie, rundt om andre Borgerfolk medtagende deres vigtigste Ejendele, saarede Militære eller Civilpersoner, en Brandsluffe etc. I Bag-grunden den brændende Frue Kirke. I højre Mellegrund gamle Bryghus, opført af Chr. IV som Led i Slotsholmens Befæstning. 1739 forpagtedes Bryghuset af det københavnske Bryggerlaug, som efter dets Brand i 1767 paa Kanalens anden Side opførte „Kongens Bryghus“, der ses i Billedets Midte flankeret af den noget lavere Grynsmølle. Gavlen udfor Langebro tilhører Fængslet „Blaataarn“.

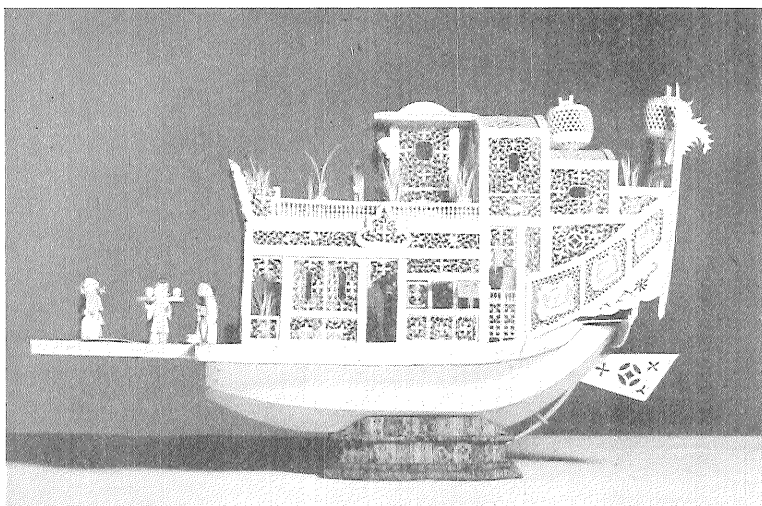

Bronzealders Ragekniv med Skibsfremstilling. Kopi af en jysk Original
i Nationalmuseet.

Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

BRONZEALDERS RAGEKNIV MED SKIBSBILLEDE

Bronzealderen fik i Danmark et langt og straalende Forløb. Talrige Oldtidsfund i den danske Jord belærer os om en høj Kultur med en stærkt udviklet Kunstfølelse og en fremragende Evne til at give Udtryk for denne. Paa talrige Bronzesager, ikke mindst paa Vaaben og Toiletsager, ses kunstneriske Fremstillinger. Rageknivenes forholdsvis store Flader giver især Muligheder herfor. Motiverne er saavel lineære Ornamentter som mere eller mindre realistiske Figurfremstillinger. Blandt disse sidste indtager Skibsbilledet en fremtrædende Stilling. Rageknivenes Skibsbilleder ligner i høj Grad Helleristningsbilledernes, med hvilke de vel ogsaa maa siges at være samtidige. De viser lange, lave Skibe med høje, stærkt svungne „Stævne“. Skibene har ingen Køl, den under Baaden anbragte Kølplanke er i begge Ender, undertiden — som her — dog kun i den ene, forlænget ud over selve Baadens Form med en Planke, der maa opfattes som en Del af Baadens Konstruktion. Tværgaaende Streger, der undertiden forbinder Kølplanken med Rælingen, kan opfattes som en Slags Spanter. Paa ovennævnte Fremstilling ses i Midten en Figur, der kan være en Mast med Sejl, men Fremstillingen her er iøvrigt mindre realistisk end ornamental i sin Karakter, og det er ingeniørlunde heller givet, at Bronzealderens Skibe har ført Sejl. I hvert Fald viser vore ældste virkelige Skibsfund, Hjorte-springbaaden og Nydamskibet, ikke Mast.

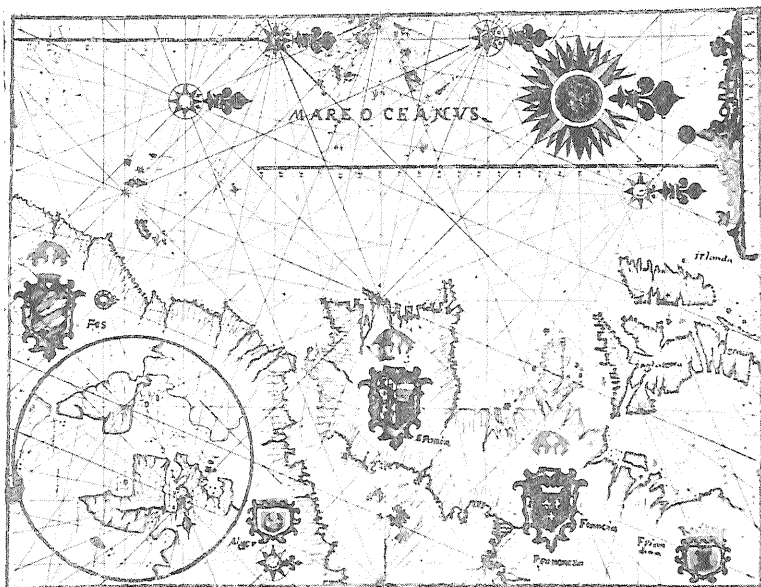

KINESISK HUSBAAD

Den første regelmæssige Forbindelse med Kejseren af Kinas umaadelige Rige blev etableret med Udsendelsen af Fregatten „Cronprintz Christian“, der den 25. Oktober 1730 littede fra Københavns Red for at begive sig ud paa den lange og farefulde Rejse til det fjerne Canton. Den 25. Juni 1732 — 20 Maaneder senere — var den atter hjemme med sin rige Last af The, Porcelæn, Nanking, Silketøjer, Laksager, Krydderier og Luksusvarer. En 70-aarig Opgangs- og Velstandsperiode i dansk Handels og Søfarts Historie indvarsledes med dette Togt.

Ikke mindst blandt Datidens velhavende Klasser blev Drømmen om „det himmelske Rige“ snart overordentlig levende, og „Kineseriet“ blev i de kommende Aartier den store Mode. Ved Import eller Imitation viste den særprægede kinesiske Stilkunst sig snart paa mangfoldige Omraader. Ikke blot Møbler, Porcelæn og Pryds-genstande, men ogsaa Arkitektur og Haveanlæg bar Præg af Tendensen i Datidens Smag.

Blandt Søfartsmuseets Minder om dansk Kinahandel findes ovenstaaende rigt udskaarne Model af en Husbaad udført i Elfenben. (L. 37.0, H. 23.0 og Br. 13.5 cm). Fartøjet, hvis Udsmykning vidner om Luksus og en meget forfinet Smag, har været anvendt som flydende Lystpavillon. Paa Dækket og i Kahytterne ses bl. a. opdækkede Borde, Stole og Bænke, Blomsterkrukker, Lamper og et Husalter. Mænd, Kvinder og Børn, alle minutiøst og livagtigt gengivet, er fordelt i Baaden og bidrager hermed til at gøre dette Stykke kinesisk Kultur fra en svunden Tid til et harmonisk Hele. En noget lignende Model, hidrørende fra Dronning Sophie Magdalenes Dødsbo 1772, tilhører nu Nationalmuseet.

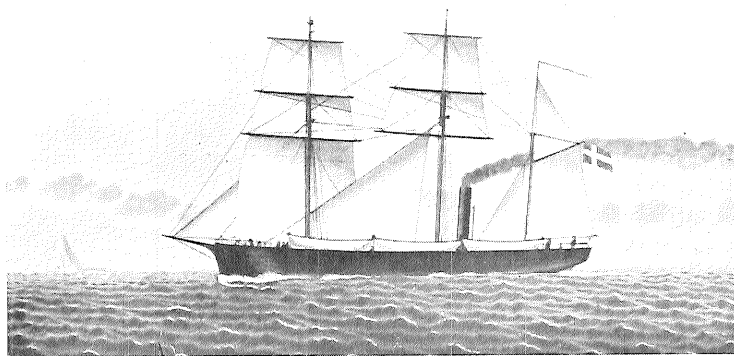

PORTOLAN

Haandtegnet Søkort, italiensk Arbejde udført paa Pergament af helt Skind, sandsynligvis fra Midten af 1500-Tallet. Portolanen indeholder tre Blade omfattende Middelhavet, det østlige Atlanterhav samt Ægæerhavet. Kystkonturer, Øer, Kompasroser samt de Rigerne symboliserende Vaabenskjolde er udført i Akvarel med Indlæg af Guldblade og er iøvrigt overordentlig sirligt udført.

Allerede Antikkens Grækenland med dets højt udviklede Søfart kendte en vis Form for Søkort, de s.k. Peripler (periplus = Omkringsejling). Disse var Læsekort. I Slutningen af 1100-Tallet synes Kompasset at være kommet i Brug i Middelhavet, og Italienerne var de første, der i Kortfremstillingen forstod at drage Nytte heraf. Fra 1200-Tallet kendes Portolanen (portolano = Havnebog), der uden Tvivl direkte nedstammer fra Periplerne med Paavirkning af ældre italienske Sejlbeskrivelser. Den italienske Portolan blev Forbillede for senere spanske, franske og portugisiske Arbejder.

Portolanen, det s.k. Kompaskort, savner Gradinddeling, men har af Hensyn til Orienteringen indtegnet Distancer (ifl. Svenskeren Norden-skiöld er en Portolanmil = 3.15 naut. Mil), Kompasroser og et eller flere Systemer af Kompaslinier. Portolankort er skabt udelukkende paa Basis af observerede Azimuther og Latituder samt aarhundredgammel Tradition og Erfaring m. H. t. Afstande mellem forskellige Punkter.

S/S „THOMAS ROYS“

Paa et meget tidligt Tidspunkt har dansk Kapital været investeret i Hval- og Robbe(Sæl)fangsten i Nordhavet. Spitsbergen blev opdaget 1595. I Troen paa at Omraadet var en Del af Grønland, søgte Christian IV forgæves at sikre de dansk-norske Interesser i Konkurrencen mod den engelske og hollandske Fangstvirksomhed. Ved Forlig i 1618 blev Danske Ejland Centret for dansk Fangst ved Øgruppen. Omkring 1640 forlagdes Virksomheden til de grønlandske Farvande, men allerede ca. 15 Aar senere ebbede den danske Hvalfangst ud.

Fra o. 1750 blæses der atter Liv i den dansk-norske Hvalfangervirksomhed. København og en lang Række Provinsbyer udruster Fartøjer, ligesom ogsaa Staten sender Fangstskibe til de grønlandske Farvande. Men Udbyttet forblev saare beskedent. I Tiden 1776—82 udsendte Den kgl. grønlandske Handel 123 Skibe, der tilsammen kun nedlagde 204 Hvaler, og allerede 1789 ophører denne Virksomhed. Den private Hvalfangst afsluttedes praktisk talt med Danmarks Indtræden i Krigen 1807, hvorimod Robbefangsten snart genoptoges ikke mindst af Rederne fra Flensborg og Bornholm. Den ophørte endelig 1863.

I 1865 tog Kaptajnløjtnant O. C. Hammer Initiativet til Oprettelsen af „Det danske Fiskeriselskab“, der foruden „Thomas Roys“ anskaffede 5 større Fartøjer til Jagt paa Hval og Sæl. Resultaterne var meget ringe — i 1867 saaledes kun 14 Hvaler og 780 Tdr. Sæltran — og allerede 1870 maatte Virksomheden indstilles. Det sidste danske Forsøg paa Hval- og Robbefangst i stor Stil afsluttes hermed og er ikke siden blevet genoptaget.

ET HUNDREDEAARS MINDE

Indenfor det danske Handelsliv i sidste Halvdel af det 19. Aarh. indtager Hans Broge en fremtrædende Plads. Han var født i Grenaa som Søn af Købmand og Skipper Niels Broge, fik sin handelsmæssige Uddannelse i det store Aarhusfirma H. Meulengracht & Søn, var i nogle Aar Rejsende for et hamborgsk Handelshus, blev dernæst Kommis i Randers, men nedsatte sig allerede 7. Dec. 1847 i 25-Aars Alderen som selvstændig Forretningsdrivende i Aarhus, i disse Dage altsaa for netop hundrede Aar siden. Han fik en heldig Start. Især blev Englands Overgang til Frihandel af stor Betydning for hans nystartede Virksomhed. Selv var han heller ikke nogen almindelig Købmand. Han forstod i høj Grad at bane nye Veje, og han fik stor Betydning for det danske Landbrug som Eksporterhverv. Den danske Smørproduktion stod paa dette Tidspunkt paa et temmelig lavt Standpunkt. Kun de større Gaarde formaaede at producere en nogenlunde ordentlig Vare. „Herregaardssmørret“ havde et vist Navn. De mindre Gaarde kunde derimod slet ikke være med. Deres Produktion var altfor uensartet, og desuden kendtes Begrebet Vintersmør næsten ikke som Eksportartikel. Nogen egentlig selvstændig jysk Smørekspport fandtes iøvrigt ikke dengang. Kielske Købmænd opkøbte det jyske Smør og eksporterede det til England som Kielsmør.

Hans Broge satte en Agitation i Gang for Kraftfodring af Kreaturerne om Vinteren til Bedste for en Smørproduktion. Sammen med Professor Segelcke fik han i 1868 arrangeret en Udstilling for Vintersmør i Aarhus, ved hvilken baade store og smaa Gaardbrug i stort Tal var repræsenteret og hvor det bevistes, at den personlige Dygtighed og ikke Brugenes Størrelse var af størst Betydning for Produktionen. Resultatet blev da ogsaa en stærk Udvikling af Mejeribruget i Midtjylland, og Hans Broge oparbejdede en betydelig jysk Smørekspport.

Korn- og Kreaturproduktionen havde ligeledes hans Interesse. Ogsaa paa dette Punkt var en Agitation blandt Landbrugerne nødvendig for at forbedre Produktionen. Broge var navnlig ivrig for en Udvidelse af Dykning af Maltbyg. Han udviklede ligeledes en betydelig Eksport af levende Kvæg.

Ogsaa paa anden Maade kom Hans Broge til at gavne Landbrugets Interesser. Oprettelsen af Baneanlæggene Aarhus—Ryom og Aarhus—Oder skete paa hans Initiativ, og i 1860-erne var han Medstifter af Det jysk-engelske Dampskibsselskab. Selskabets Skibe fik Navne som „Hengest“ og „Horsa“ efter de angelsachsiske Erobrere af England i sin Tid og antydgede derved den Erobring af det engelske Landbrugsmarked, som man tilstræbte.

Hans Broges stærke Personlighed gjorde ham til en førende Skikkelse i jysk Erhvervsliv; han var Jydernes „Kong Hans“. Hans Firma var et Handelshus af den gode gamle Type. En Slutseddel med Hans Broges Navn under var solidere end selve Nationalbanken. Han bestræbte sig paa

Portræt af Hans Broge.

at opretholde den personlige Kontakt med sine Kunder, og paa Trods af hans mange Gøremaal er hans egen Haandskrift at finde i talrige af Firmaets gamle Kopibøger.

I Følge Oplysning fra Direktør Louis E. Grandjean bestemte Hans Broge i sit Testamente, at hans Firma ikke maatte bestaa længere end med Sønnesønnen Hans Carl Broge. For nogen Tid siden er Melforretningen derfor blevet bortsolgt, og netop nu i Hundredaaret for Firmaets Stiftelse er Jernforretningen ligeledes blevet afhændet. Et Firma, som har haft en enestaaende Betydning, især for den danske Landbrugsproduktion, er dermed overgaaet i Historien paa et Tidspunkt, da nyt Initiativ og nye Retningslinier er paakrævede for en fremtidig gunstig Udvikling af Danmarks Hovederhverv.